

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VII.

CELOVEC, SREDA, 30. APRIL 1952

ŠTEV. 30 (490)

Koalicijska trenja okoli državnega proračuna in finančnega ministra

Na gospodarskem področju vladne politike so bila v zadnjih tednih močna nasprotstva med obema koalicijskima strankama. Slo je namreč za program novega ÖVP-jevskega finančnega ministra dr. Kamitzja, ki je hotel z drastičnimi ukrepi, o katerih smo v našem listu že večkrat pisali, „ozdravljati“ državni proračun. Ti Kamitzovi ukrepi pa nikakor niso šli v račun socialističnemu koalicijskemu partnerju, ker so merili na razne spremembe v korist privatnih industrijskih podjetnikov in v škodo podržavljenih obratov, pa tudi v škodo najrazličnejše gradbene dejavnosti. S tem so ogrožali tudi borbo za polno zaposlitev in prinašali nevarnost povečanja brezposelnosti, ki bi prišla do izraza predvsem med gradbenimi delavci, ker je finančni minister imel namen črtati iz državnega proračuna vsa sredstva za gradnje pri državnih železnicah, za gradnje šol in drugih javnih poslopij, za podpiranje gradnje stanovanjskih prostorov itd.

Predaleč bi zašli, ako bi na tem mestu hoteli pregledati in proučiti ves razvoj notranjih trenj v vladni koaliciji, ki jih je sprožil novi finančni minister s svojim reakcionarnim načrtom za „ozdravitev“ državnega proračuna. Omeniti hočemo samo dejstvo, da sta se ÖVP in SPÖ med seboj napadali kolikor sta le mogli. SPÖ je očitala ÖVP-ju pred vsem, da hoče s svojim in Kamitzovim programom ovekoveti in povečati brezposelnost v Avstriji, obratno pa je morala slišati SPÖ od ÖVP-jevskih „predstavnikov“, da želi inflacionistično politiko. Z demonstracijami gradbenih delavcev,

ki so bile največje v četrtek preteklega tedna na Dunaju — nastopilo je okoli 20.000 gradbenih delavcev proti Kamitzovemu načrtu —, je ostrina med koalicijskima strankama dosegla svoj višek in brez dvoma so te demonstracije do neke mere prisilile ÖVP-jevske predstavnike na koalicijskih razgovorih za ureditev državnega proračuna (ki so se več ali manj tajno že dalj časa vršili poleg javne koalicijske vojne zaradi istega vprašanja), da so le nekoliko popustili. Vsekakor so zadnjo soboto časopisi ÖVP in SPÖ na mah prenehali z medsebojnimi napadi in obe strani sta „zmagoslavno“ sporočili svojim bralcem, da sta skupno sklenili „ozdravitev bičeja“. V tajnih pogaja-

njih sta se torej pol na škodo in pol v korist avstrijskega ljudstva spet enkrat sporazumela koalicijska partnerja, ki sta si prej dolge tedne pred javnostjo segala v lase.

Zanimiva s tem v zvezi je bila parola na transparentu, ki so jo nosili s seboj gradbeni delavci pri svoji od socialističnih sindikalnih voditeljev uprizorjeni demonstraciji v Celovcu isti dan, ko je na Dunaju že bil napravljen ÖVP-jevsko-SPÖ-jevski sporazum. Parola se je glasila „Weg mit Kamitz“, — in ko je časopisje prineslo poročilo o skupnem koalicijskem sklepu, je bilo res težko uganiti ali naj ta parola pomeni: „p ro č s Kamitzom“, ali pa le: „pot s Kamitzom“?!

Za 1. maj

Več kot šestdeset let je že minulo, odkar si je delavstvo izbralo 1. maj za svoj mednarodni praznik. Delovno ljudstvo vseh dežel je dolga desetletja moralo voditi težko borbo, dati je moralo mnogo krvi in žrtev, da si je ta dan lahko ohranilo kot praznik, ga izoblikovalo v simbol enotnosti vseh delovnih množic v borbi za boljše delovne in življenjske pogoje, za politične in socialne pravice, za resnično demokracijo in enakopravnost vseh ljudskih slojev, za človeka dostojno življenje v svobodi in miru.

Kot mednarodni praznik delovnih množic vsega sveta je 1. maj danes bolj kot kdaj koli prej praznik enotne volje in borbe milijonskih množic, ki so site vseh vojn, za ohranitev in učvrstitev svetovnega miru. Svetovni mir pa je nerazdružljivo povezan s svobodo in enakopravnostjo vseh narodov, velikih in malih. Kdor hoče mir, mora hoteti tudi svobodo za druge prav tako kot zase, mora to svoje hotenje dokazati z dejanji.

Ne samo za svetovni mir, ki ga še vedno in vedno bolj ogroža mrzlično tekmovalno oboroževanje na vzhodu in zapadu, ampak tudi za notranji mir vsakega naroda, vsake države ima to geslo polno veljavnost. Pogoj za življenje v svobodi in miru pa je uresničenje socialnih pravic, h katerim spada v prvi vrsti pravica na delo. Ta pravica v Avstriji še ni zajamčena in prav v zadnjem času se je pri nas poostrišla borba proti nevarnosti naraščajoče brezposelnosti, ki jo hočejo povzročiti reakcionarni krogi po ÖVP-ju zasedenih ministrstev s črtnjem investicijskih sredstev. Avstrijski delavec se na letošnji 1. maj torej bori za polno zaposlitev, za eno od osnovnih pravic delovnega ljudstva, za temeljne osnove demokracije v gospodarstvu in družbi, za obvarovanje eksistence delovnega človeka.

Delovni človek pa ni samo delavec, ampak tudi sleherni kmet, ki sam obdeluje svojo zemljo. Vse premalo se naše kmečko ljudstvo še zaveda, da ga ravno delo družijo in povezuje z delavstvom. Ravno delo zasipava oni prepad med delavci in kmeti, ki ga je v preteklosti umetno ustvarjala in ga tudi še danes skuša ustvarjati reakcionarna industrijska in veleposestniška gospoda s svojimi hlapci in lakaji v posameznih strankah. Zato naj bo praznik delovnega ljudstva, 1. maj, praznik enotnosti delavca in kmeta, praznik njihove skupne borbe za dvig življenjske ravni, proti izkoriščanju po takih, ki sami ne delajo.

Na Koroškem pa reakcionarni, izkoriščevalski, Steinacherjevi krogi še prav posebej hočejo razbijati enotnost delovnega ljudstva s podpihovanjem in širjenjem nacionalne prenapetosti, ki razen njihovim profitarjskim interesom in protiljudskim nakanam nikomur ne koristi. Borba za enakopravnost obeh narodov v deželi na političnem, kulturnem in gospodarskem področju, kot pogoj za uspešno skupno borbo slovenskega in avstrijskega delavca in kmeta proti skupnemu izkoriščevalskemu in zatiralskemu nasprotniku — avstrijski reakcionarni gospodi — naj bo zaradi tega naše geslo za letošnji 1. maj!

Treba se je zavedati, da je dovolj prostora za vse, ki so in hočejo biti poštene in doseči je treba, da bodo tudi na Koroškem vsi deležni vseh plodov človeškega dela, vsi, ki so vse svoje življenje delali. Delavci in kmetje, ter vsi delovni ljudje drugih poklicnih slojev imamo zato pravico in dolžnost, da v enotnosti praznujemo 1. maj in tako skupno manifestiramo za boljšo bodočnost v demokraciji, svobodi in miru!

Delavci in kmetje, sploh vsi delovni ljudje imamo pravico in dolžnost, da v enotnosti praznujemo 1. maj in tako skupno manifestiramo za boljšo bodočnost v demokraciji, svobodi in miru!

General Ridgway se bo preselil iz Koreje v Evropo

V ponedeljek je prezident ZDA Truman imenoval na pobudo konference Atlantskega sveta v Parizu dosedanega poveljnika ameriških čet na Daljnem vzhodu in poveljnika vojskujočih se zavezniških čet v Koreji, generala Matthewa Ridgwayja, kot Eisenhowerjevega naslednika za vrhovnega poveljnika vojaških sil organizacije Severnoatlantskega pakta. Po vsej verjetnosti bo general Ridgway že 1. junija osebno prevzel svoj novi delokrog direktno iz rok generala Eisenhowerja, ki bo prav ta dan zapustil svoje dosedanje poveljniško mesto.

Istočasno z imenovanjem novega poveljnika vojaških sil organizacije Severnoatlantskega pakta je prezident Truman izjavil, da je po njegovem mnenju general Ridgway pravi mož za to mesto, ker „ima bogate izkušnje v vodenju zavezniških čet in v modernih bojnih metodah“.

V Koreji bo Ridgwaya zamenjal general Mark Clark, bivši poveljnik ameriških zasedbenih čet in ameriški visoki komisar v Avstriji ter poznejši ponesrečeni Trumanov posebni poslanik pri Vatikanu. Za generala Clarka je to pač zanimiva kariera: iz Avstrije preko predvidenega poslanca pri Vatikanu na korejsko bojišče; prav tako zanimiva je vsa ta sprememba poveljstev sploh, ki je nastala z odstopom Eisenhowerja in njegovim korakom iz vojaštva v politiko.

Japonska mirovna pogodba je začela veljati

Z zamenjavo potrjenih dokumentov japonske mirovne pogodbe med ameriškim zunanjim ministrom Achesonom in japonskim diplomatskim zastopnikom v Washingtonu, ki je bila izvršena pretekli ponedeljek, je japonska mirovna pogodba, sklenjena z zapadnimi zavezniki, stopila v veljavo. S tem je Japonska spet svobodna in enakopravna.

Kljub veljavni mirovni pogodbi, pa bodo ameriške čete še nadalje ostale na Japonskem, ker je to predvideno v ameriško-japonski medsebojni varnostni pogodbi, ki je prav tako v ponedeljek stopila v veljavo.

Ker se Sovjetska zveza in njeni sateliti na Daljnem vzhodu svojčas niso udeležili mirovni pogajanj z Japonsko, se vojno stanje med njimi in Japonsko formalno še nadaljuje.

Delavsko gibanje Cucchiya in Magnanija samostojno nastopa pri bližnjih italijanskih volitvah

Gibanje italijanskih delavcev, ki jim načelujeta poslanca Cucchi in Magnani, bo nastopilo na občinskih volitvah v Rimu ter v večjem številu občin v Južni Italiji z lastnimi listami. Priključili se bodo še nekateri neodvisni socialisti. Pod firmo neodvisnih socialističnih list bo šlo gibanje italijanskih delavcev na volitve v osmih pokrajinskih mestih v Južni Italiji. Poslanec Valdo Magnani je vodja liste v Rimu.

V milanski federaciji Nennijeve socialistične stranke zahteva močna skupina tako imenovanih centralistov, pristašev bivšega člana direktorije stranke Lelija Bassa, naj bi po občinskih volitvah sklicali pokrajinski kongres, na katerem bi opredelili odnos do KP Italije. Ta skupina graja vodstvo stranke, češ da slepo izpolnjuje navodila KP Italije, ter zahteva neodvisnost politične stranke.

Tržaške volitve pomembne tudi za pravilno rešitev vprašanja STO.

Za bližajoče se občinske volitve v Trstu, ki bodo 25. maja, je bilo do zaključka termina vloženih 14 kandidatnih list. Slovensko-italijanska ljudska fronta je vložila listo, ki obsega 48 kandidatov. Nosilec liste Slovensko-italijanske ljudske fronte je dr. Jože Dekleva. Svojo listo je vložila tudi Slovenska demokratska zveza.

V vseh ostalih občinah anglo-ameriške cone Trsta pa so bile vložene liste slovenske narodne enotnosti. V občinah Doline, Repentabor, Zgornik in Devin-Nabrežina so se slovenski volilci zedinili na naziv: „Lista slovenske skupnosti“, v občini Milje pa so postavili „Ljudsko zvezo za neodvisnost“, ki jo sestavljajo zastopniki vseh političnih skupin v tej občini, ki se borijo za neodvisnost Svobodnega tržaškega ozemlja.

V tržaški občini bo imelo volilno pravico blizu 202.000 ljudi. Med temi je tudi okrog 8000 italijanskih državljanov, ki so se šele v zadnjih treh letih priselili v Trst.

Pirmorski dnevnik, glasilo OF za tržaško ozemlje, piše, da bodo letošnje volitve v veliki meri soodločale o izidu borbe za pravično in pravilno rešitev tržaškega vprašanja po doležbah mirovne pogodbe, ter poudarja, da je zato bolj kot kdaj koli potrebna odločnost in strnjeno.

V nedeljo, 18. maja, bo gostovalo v Celovcu Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane

Razvoj anglo-egiptovskih pogajanj v Londonu

Egiptovski uradni krogi so skrajno rezervirani glede londonskih razgovorov o anglo-egiptovskih odnosih. Poudarjajo, da je sudansko vprašanje na prvem mestu v razgovorih in da je britanska vlada pripravljena predlagati kompromisno rešitev, s katero bi priznala kralja Faruka, in sicer za kralja Egipta in Sudana s pogojem, da priznanje tega naslova ne bo niti najmanj okrnilo pravice Sudancev, da sami odločajo o odnosih med Sudanom in Egiptom. Ta načrt prav tako zajema predlog za ustanovitev anglo-egiptovsko-sudanskega sveta, ki bi reševal skupna vprašanja.

Egiptovski tisk pa piše, da si tudi ameriški veleposlanik prizadeva, da bi pridobil egiptovsko vlado za to rešitev.

Sudanska zakonodajna skupščina je sprejela načrt ustave, ki ga je predložil generalni guverner Sudana Robert Howe. Sprejetje ustave ne bo pomenilo razglasitev neodvisnosti Sudana, marveč samo uvedbo popolne sudanske oblasti, ki bo obsegala ministrski svet in skupščino iz dveh domov. Ministri so odgovorni pred parlamentom.

Dunajska stolnica spet popravljena

V zadnjih dneh preteklega tedna so se okoli dunajske stolne cerkve sv. Štefana vršile velike svečanosti. Med vojno uničeno in izgorelo cerkev se po večletnem delu popravili in v nedeljo spet otvorili. Teh svečanosti so se udeležile vse prominentne osebnosti države in zveznih dežel, ves visoki klerus ter številne množice avstrijskih katoličanov iz Dunaja in drugih predelov države. Najbolj svečano pa je bilo, da so v obnovljenem stolpu obesili novo vltiti veliki zvon „Pummerin“, ki predstavlja s stolnico vred značilno dunajsko znamenje.

Zanimiva izjava nemškega kanclerja

Zapadnonemški kancler Konrad Adenauer je poudaril v svojem govoru po radiu, ki ga je imel kot odgovor na pismo predsednika socialistične stranke Schumacherja, da daje prednost svobodni in enotni Nemčiji pred sedanjo federalno republiko. Po njegovem mnenju ima zapadnonemška vlada dva cilja: združitev Nemčije in ustanovitev Združenih držav Evrope. Adenauer sodi, da so nemški razgovori z zapadnimi velesilami o sklenitvi generalne pogodbe prisilili sovjetsko vlado, da je sprožila akcijo za združitev Nemčije. Sovjetske predloge je treba proučiti, kar pa seveda ne pomeni, da je treba sedaj prenehati sleherno delo za sklenitev generalne pogodbe.

Britansko zunanje ministrstvo izraža zaskrbljenost zaradi francosko-nemškega spora o Posarju. Anthony Eden je poslal predstavnikom Velike Britanije, zlasti pa britanskemu visokemu komisarju v Nemčiji navodila, naj ne sodelujejo v razpravi o tem vprašanju. V Lon-

Tržaški Slovenci za svoje šolstvo

Odbor za slovensko šolstvo v Trstu, v katerem so zastopniki 12 slovenskih kulturnih, prosvetnih in vzgojnih organizacij, je poslal Varnostnemu svetu pri OZN spomenico, v kateri zahteva ureditev slovenskih osnovnih in srednjih šol, ureditev položaja učnih moči, neodvisnost slovenskega šolstva od italijanskih upravnih organov ter ustanovitev samostojne slovenske šolske uprave.

V spomenici je poudarjeno, da se v Trstu ne izvajajo določbe mirovne pogodbe v korist slovenskega prebivalstva, marveč je slovensko šolstvo še vedno propuščeno italijanskim šolskim oblastem, vsi šolski pravni in politični ključni položaji pa so v rokah Italijanov.

Zato so tržaški Slovenci enotni v zahtevi, da Italija ne le ne sme nikoli več dobiti Trsta in njegove okolice, marveč tudi ne sme sodelovati v upravi na Tržaškem ozemlju.

V spomenici je izražena tudi zahteva, da je treba iz javnih sredstev zgraditi osrednji kulturni dom v Trstu in vsaj delno poravnati škodo, ki so jo utrpeli Slovenci pod Italijo na kulturnem področju.

Spomenico je odbor za slovensko šolstvo poslal tudi na UNESCO, ameriški in britanski delegaciji na londonski konferenci, jugoslovanskemu veleposlaništvu v Londonu, francoski vladi in ameriški vojaški upravi.

Tudi na Koroškem kupčija z Italijo na račun Slovencev

Kakor vidimo iz uradnih obiskov šefa avstrijske vlade Figla, ministra za zunanje zadeve Gruberja in drugih članov avstrijske vlade v Rimu, se gospodarski in kulturni odnosi med Italijo in Avstrijo vidno izboljšujejo. Rešujejo se tudi razna druga odprta vprašanja med državami-sosedami. Med drugimi je sporazum med Avstrijo in Italijo o ureditvi obmejnega in denarnega prometa viden napredek v tej smeri.

V teku letošnje zime pa smo bili priča resnih korakov s strani koroške vlade, da naveže čim tesnejše stike s sosedno italijansko pokrajino Furlanijo. V ta namen je proti božiču minulega leta posebna vladna delegacija pod vodstvom deželnega glavarja Wedeniga in njegovega namestnika Ferlitscha obiskala predstavnike italijanske oblasti za Furlanijo v Vidmu. Ze traktat so „Kärntner Landeszeitung“

in drugi koroški listi navdušeno in v duhu pobratenja pisali o obisku. V februarju pa so furlanski predstavniki vrnili svoj obisk deželni vladi in se zadržali v Celovcu tri dni. Na več posebnih konferencah so bila ob tej priložnosti obravnavana številna vprašanja, ki terjajo ureditev med pokrajinami, ki mejita druga ob drugo. Tako je bilo govora o oblikah pogodbite kulturnih stikov, o vprašanjih tujkega prometa, o izboljšanju gospodarskih odnosov, o morebitni gradnji nove skrajšane železniške proge od Beljaka po Ziljski dolini in skozi predor do Vidma in Trsta. Končno so govorili še o zaposlitvi italijanskih delavcev na Koroškem.

Dobri gospodarski in kulturni odnosi med državami so pozdravljanja vredna stvar, med državami-sosedami pa od vsakogar, ki realno misli, zaželjeni, kajti le tako je mogoče reševati vprašanja, ki tičejo koristi narodov-sosedov.

V vprašanju odnosov med Avstrijo in Italijo, posebej pa med Koroško in Furlanijo, pa poleg navedenih vprašanj obstoja še nadaljnji izredno pereč problem, pri katerem gre za to,

kdaj bo Italija vrnila Ziljskim kmetom one planine na italijanski strani, ki jih jim je proti njihovi volji in brez vsake odškodnine za gradnjo utrdbo odvzela Mussolinijeva kolonizacijska družba „Ente per le Tre Venezie“.

Avstrijska vlada in njen minister za zunanje zadeve je o vprašanju poučen, kajti že od 6. septembra 1947 leži pri njemu nerešena zahteva Slovenske kmečke zveze po vrnitvi teh planin praviim lastnikom. Tudi namestnik deželnega glavarja Ferlitsch dobro ve, da so te planine življenjske važnosti za Ziljske kmete, saj je o tem do sedaj še pred vsakimi volitvami govoril. Zakaj to vprašanje še ni rešeno v smislu pravice in zahtev SKZ? Ali morda mislita dunajska in celovška vlada ustvarjati dobre medsebojne odnose na račun lastnine slovenskih kmetov v Zilji?

Potrebno bi bilo dati odgovor, če mislita tukajšnji vladi legalizirati Mussolinijev rop nad slovensko kmečko lastnino in jo prepustiti Italiji kot poklon Avstrije za dobre sosedske odnose. Gre vsekakor za okoli 1500 ha gozdov in pašnikov.

Sovjetska zveza naj dokaže, da želi mir na svetu

Generalni sekretar Organizacije združenih narodov Trygve Lie je te dni izjavil, da predstavlja ravno problem premirja v Koreji ključ za rešitev ostalih mednarodnih problemov. Potrebno je, da Sovjetska zveza dokaže v Koreji, da želi mir na svetu, kajti sovjetski predlogi za rešitev nemškega problema, moskovska gospodarska konferenca in zadnje Stalino-ve izjave ne morejo biti dokaz iskrene želje po miru, dokler se v Koreji nadaljuje vojna. — Sovjetska zveza zavzema v komisiji OZN za razorožitev še vedno negativno stališče. Vse sovjetske mirovne poteze v nemškem vprašanju in drugih problemih so neiskrene in se za njimi skrivajo namere, ki nasprotujejo interesom miru na svetu.

Berlin. — Člani informbirojske mladinske organizacije vzhodne Nemčije so skušali priti iz sovjetskega v francoski sektor Berlina, da bi demonstrirali proti zahodnim velesilam, zahtevajoč, naj podpišejo mirovno pogodbo. Berlinska policija jih je razgnala.

Pomladanski velesejem v Grazu

Ta teden je v Grazu pomladanski velesejem, ki se ga udeležujejo tudi številne pred vsem slovenske in hrvatske firme. Jugoslovanski paviljon vzbujajo veliko pozornost pri vseh obiskovalcih velesejma, kar pride do izraza tudi v Graškem časopisju. Razstavljeno blago in predmeti, kot ribje konzerve, vina in spiritozi ter razni izdelki lesne industrije in domače obrti prav tako vabijo na ogled kakor paviljon sam, ki je okrašen z odličnimi fotoposnetki najznamenitejših obmorskih in drugih tujskoprometnih centrov Jugoslavije.

Za izmenjavo blaga o priliki velesejma je bilo določenih pet in pol milijona šilingov, za

kar so vse trgovske kupčije že bile sklenjene četrti dan velesejma, tako da je ves velesejski kontingent že izrabljen. Avstrija bo na osnovi tega kontingenta dobavila Jugoslaviji pred vsem razne stroje, elektromaterial, kolesa in vozila, steklene, tekstilne in papirnate izdelke itd., obratno pa bo iz Jugoslavije uvozila otrobe, zgodnjo zelenjavo, sadne soke, konzerve, lesne izdelke, kemikalije in še več drugih stvari.

Na drugi strani pa je treba omeniti tudi močno zanimanje jugoslovanskih gospodarskih krogov za ta graški velesejem. Tako je v ponedeljek prispel v Graz avtobus s 50 interesi in obiskovalci velesejma iz Zagreba.

Katoliški duhovniki obsojajo mešetarjenje s Trstom

Ogorčenim protestom vseh jugoslovanskih narodov proti krivičnemu reševanju tržaškega vprašanja se je pridružil tudi velik del katoliških duhovnikov širom Slovenije in izven nje. O odločnem nastopu slovenskih katoliških duhovnikov na Primorskem je naš list že poročal.

Tudi v Celju so zborovali katoliški duhovniki, člani Ciril-Metodijskega društva. Na zborovanju, kjer so proslavili 11. obletnico ustanovitve OF, so sprejeli in poslali zunanjemu ministru Kardelju resolucijo, v kateri z ogorčenjem ugotavljajo, da italijanski fašizem zopet dviga svojo glavo in hoče znova podjarmiti Slovence v Trstu ter si prisvojiti še druge dele jugoslovanske zemlje. Pri tem se od drugih nič ne razlikuje tržaški škof Santin, ki z lažjo „o verskem preganjanju“ v FLRJ podpihuje fašistično gonjo proti Slovincem in Hrvatom v Trstu. Duhovniki poudarjajo v svoji resoluciji, da uživa katoliška duhovščina v Jugoslaviji popolno svobodo svojega poklica, ter izjavljajo, da bodo poškodeni duhovniki združeni z ljudsko oblastjo delali za osvoboditev vseh primorskih bratov. Resolucijo je podpisalo vseh 50 navzočih duhovnikov.

Združenje katoliških duhovnikov Bosne in Hercegovine ter študenti in profesorji seminarija v Sarajevu so prav tako ostro obsodili

iredentistično gonjo okoli Trsta ter z resolucijo zahtevali od jugoslovanskega zunanjega ministrstva, naj tudi v bodoče odločno brani nacionalne interese jugoslovanskih narodov.

Na pokrajinski konferenci v Ljubljani, kjer so se zbrali katoliški duhovniki — člani CMD iz okrajev Ljubljana, Ljubljana okolica, Kamnik in Kočevje, je govoril univ. prof. in dekan bogoslovne fakultete dr. Stanko Cajnkari. O zatiranju slovenskega jezika na Primorskem v času fašizma, je med drugim dejal:

„Če bi bili italijanski škofje na Primorskem s tako naglico pregnali slovenski jezik iz cerkva, kakor so ga oblastniki iz šole, bi ostali kaj kmalu sami, brez duhovnikov in vernikov. Zato ne gre njim zaslug za ohranitev slovensčine v cerkvenem življenju. Njihovo pravičnost nasproti nam Slovincem je treba presojeti po tem, kako so nam bili osebno naklonjeni ali sovražni. Ko sem leta 1941 nastopil v Slovenskem Primorju službo kaplana, se nisem mogel izogniti velikemu razočaranju. Tukaj sem se srečal z visokim duhovnikom, ki se mu ni zdelo vredno niti potrebno, da se nauči jezika svojega ljudstva. Ob vsakem razgovoru si imel občutek, da prav nič ne cenijo tega, kar je bilo zate in za tvoje ljudi ena največjih dragocenosti. Po vsem sodeč si ni ničesar bolj želel kakor časov, ko posebnega slovenskega ljudstva v mejah „velike“ Italije ne bo več. In če si se pri svojem škofu zaradi kratenja narodnih pravic pritožil, si bil razglašen za nacionalista ti sam in ne tisti, ki so naše ljudstvo potujčevali...“

„Staro pravdo med nami in njimi je treba razgrniti pred vsem svetom, ker ne zadeva samo nas, ampak je važna za vse narode. Ne morem prerokovati, kdaj bo odločena, vem pa, da je diskusija med sv. Cirilom in Metodim in latinskimi duhovniki v Benetkah leta 867 že zgovoren prizor iz te žalostne igre. Žitje Konstantina opisuje to srečanje takole: „Ko pa je bil (Konstantin namreč) v Benetkah, so se zbrali nanj latinski škofje, duhovniki in menihi, kakor vrani na sokola, in vzdignili trojezično herezijo rekoč: „Človek, razloži nam, kako si ti zdaj naredil Slovenom črke in jih učiš, ki jih ni noben drug prej izumil, niti apostoli, niti rimski papeži, niti Gregorij, niti Hieronim, niti Avguštin? Mi pa poznamo samo tri jezike, v katerih se spodobijo v knjigah slaviti boga: hebrejski, grški, latinski.“ (Z. K. XVI., 1). Ti argumenti Latincev, prednikov današnjih Italijanov, se v bistvu prav malo razlikujejo od dokazov, ki so jih navajali za svoje prvenstvo naši poznejši nasprotniki. Ta prednost ni nikjer v naravnem redu utemeljena in edini dokaz za veljavnost latinske teze je napis na Kristusovem križu. Tako je pravzaprav Pilat, ki je obsodil Kristusa na smrt, določil, kateri jeziki se lahko uporabljajo v liturgiji. Ali je sploh treba omenjati smešnost take trditve?!”

Potem ko se je obširneje ustavil pri analizi prvenstva enega samega (namreč rimskega) škofa ter poudaril, da nima tako prvenstvo nič skupnega s šovinistično italijansko teorijo o izvoljenosti vsega naroda, je dr. Cajnkari nadaljeval:

„Nevarnejše kakor iluzije o deležu na rimskem prvenstvu so visoke misli, ki jih imajo Italijani o vzvišenosti svoje kulture in jezika, ki ga govorijo. To vrednotenje se ne more opirati na nobeno religiozno idejo. Zato je slepa zaverovanost v odlike italijanske kulture v duhovniških vrstah prav čudna. Gotovo imajo podobne pojme o odličnosti svoje kulture tudi drugi veliki narodi, vendar se

duhovniki drugih narodov ne postavljajo tako ostro v vrsto največjih šovinistov, kakor delajo to italijanski. Čisto nemogoča in nerazumljiva pa je kleveta da smo Slovenci nekaj pastirski narod, neroden in surov, zaostal in otopel. Italijani so bili brez našega vabila več kakor dve leti na roparskem obisku v naših krajih. Videli so Ljubljano in druga naša mesta, zahajali v cerkve ter v knjižnice, muzeje in druge kulturne ustanove. Tudi duhovniki so bili med njimi. Prav zato bi morali o nas marsikaj vedeti. Mogli so se prepričati, da znamo potrpeti, lahko pa bi tudi vedeli, da je naša pest trda. Toda vsega tega menda ne vedo ali nočejo vedeti in mečejo kamenje na nas. Priporočamo jim, naj pogledajo resnici v obraz. Nič jim nismo dolžni, pač pa so oni (z redkimi izjemami) naši dolžniki; kot narod, ki je delal zločine, ko mu je bilo to ukazano, kot skupnost, ki je bila brez volje in poguma, ko se je bilo treba upreti, kot katoličani, ki so molčali, ko je bilo treba braniti pravice drugih narodov.“

V resoluciji, ki so jo sprejeli po referatu dr. Cajnkarija, je rečeno: „Duhovniki — člani CMD — se pridružujemo upravičenim zahtevam naših narodov in voditeljev naše ljudske oblasti za pravično reševanje tržaškega vprašanja.“

Pri tem nas najbolj boli sovražno zadržanje tistih italijanskih duhovnikov, ki spominjajo s svojimi izjavami na nekdanjo fašistično dobo. Apeliramo na vse dobromisleče katoličane onkraj naših meja, da ustvarjajo s svojim vplivom tako javno mnenje, ki bo upoštevalo pri reševanju tržaškega problema naše pravične narodne težnje. Saj nočemo ničesar tujega, ampak samo to, kar nam gre po božjem in naravnem pravu.

Zgodovina 1. maja je zgodovina borb delovnega ljudstva vsega sveta

Prvi maj, praznik delavcev in vsega delovnega ljudstva, se je porodil iz borbe delavcev proti njihovim kapitalističnim izkoriščevalcem, se je porodil iz krvi čikaških mučenikov. Zato pa je bil za vse revolucionarne delavce vedno borben praznik.

V osemdesetih letih preteklega stoletja je bila v Ameriki težka gospodarska kriza, katere posledice so nosili seveda v glavnem delavci. Kapitalisti so silno izkoriščali delovne množice, število brezposelnih je naraščalo, po drugi strani pa so morali delavci delati od 12 do 14 ur na dan. Zaradi vsega tega izkoriščanja je začelo med delavci vreti in konec aprila 1886 je bila v Ameriki cela vrsta stavk in nemirov. Prvi so stopili v borbo tramvajski namoščenci in železničarji iz Missourija in Kansasa, sledili so jim delavci iz sladkornih tovarn. Delavce je v njihovi borbi vodilo Udruženje vitezov dela, ki je bilo ustanovljeno leta 1869 v Filadelfiji. Glavna zahteva delavcev je bila osemurni delavnik. Kapitalisti so se s pomočjo oblasti seveda dobro organizirali v obrambo, pogajanja med delavci in delodajalci so se razbila. Delo v tovarnah je počivalo, tramvaji in vlaki niso vozili. Tovarnarji so zato najeli stavkokazke, ravno tako so storili pri železnicah in tramvaju. Tramvaje in vlake je spremljala

ro obnašali ter obtoževali kapitaliste in kapital in kapitalistični red. Zaradi velikega ogorčenja ljudstva so kasneje Schwabu in Fieldenu spremenili smrtno kazen v zaporno kazen, Lingg pa je napravil samomor. 11. novembra zjutraj so Parsona, Spiessa, Fischerja in Engela obesili v zaporih grofije Cock v Chikagu.

Ameriška federacija dela je imela v decembru 1888 v Saint Louisu svoj kongres, na katerem so sklenili, da začnejo odločno borbo za osemurni delovni dan. Za začetek tega boja je kongres določil prvi maj 1890 v spomin na čikaške dogodke. Sklenili so tudi, da se vsako leto na ta dan organizirajo množične proslave in stavke v zaščito delavskega razreda.

Na predlog francoske delegacije je 1. kongres II. Internacionale, ki je bil leta 1889 v Parizu, sklenil, da postane prvi maj mednarodni praznik dela ter pozval delavce, naj na ta dan javno iznesejo svoje zahteve in manifestirajo za svoje pravice, zlasti pa za osemurni delavnik. Delavstvo se je po vsem svetu navdušeno odzvalo temu pozivu. Proslava 1. maja 1890 je imela značaj borbene mimohoda revolucionarnih sil mednarodnega proletariata. V Nemčiji, v Franciji, v Italiji, v Avstriji in drugih državah sta bili policija in vojska v pripravljenosti, da bi delavske nastope zadušila, toda prva proslava je imela velik uspeh.

Proslave 1. maja imajo tudi v Avstriji tradicijo, na katero lahko gleda avstrijsko delavstvo s ponosom. Ta tradicija sega nazaj v ona leta, ko so delavci vsega sveta pričeli praznovati 1. maj kot svoj borbeni praznik.

1. maja 1890 je tudi na Dunaju prvič demonstrirala množica delovnega ljudstva proti krivici in izkoriščanju in solidarno z drugimi narodi praznovala dan delovnega ljudstva.

Friedrich Engels je takrat zapisal v dunajsko „Arbeiterzeitung“: „Majska proslava na Dunaju je bila epohalna ne samo zaradi skupnega mednarodnega sodelovanja borbene delavstva, temveč je služila tudi ugotovitvi razveseljivega napredka delavskega gibanja v vseh deželah. Sovražnik in prijatelj sta si edina v tem, da je delavstvo na Dunaju praznik proletariata praznovalo slovesno in častno ter si je priborilo ugledno mesto v delavskem gibanju.“

Bil je 1. maj 1890, torej pred 62. leti. Vse tovarne in delavnice na Dunaju so počivale. Ves Dunaj je sličil vojaškemu taborišču. Hišna vrata v notranjih okrajih so bila zapahnjena, trgovine so bile zaprte. Vse važnejše ceste in križišča je zasedlo vojaštvo in policija. Delavci pa so prihajali iz Ottakringa, Hernela, Favorit, Meidlinga, sploh iz vseh četrti bede in proletariata in sicer nepregledne množice.

Prvomajske proslave so bile začetek mogočih demonstracij za človeka vredno življenje delovnega človeka, krepile so zavest moči in samozavesti k dosegu cilja, ki je potegnil delovni sloj iz globine človeka nevrednega življenja k svetlobi in k soustvarjalcu v razvoju boljše človeške družbe in pravičnega socialnega reda.

KAREL DESTOVNIK-KAJUH:

Kralj Matjaž

Bradati kralj Matjaž le spi,
spi in bo še dalje spal,
njega sploh ni,
samo naš strah ga za rešnika je izbral.

Matjaž ne bo nikoli vstal,
ne more, ker ga nil

Matjaž sem jaz,
Matjaž si ti,
smo mi in ste vi vsi,
kar nas malih je, zatiranih ljudi.

Matjaž je zagorski rudar,
Matjaž je dolenski drvar
in ljubljanski cestar,
iz Kroke žebjar je Matjaž.

Vsak delavec,
ki na njegov se rovaš
pitajo troti,
vsak tak je Matjaž.

Matjaži so tisti,
ki mro kakor ribe v izsušeni strugi,
to so vsi naši sodrugi
od Jesenic do Trbovelj
in od Slovenskih gorc do Borovelj.

Naš kralj, naš bradati Matjaž
pa le spi in bo spal.

Toda naš človek,
naš človek bo kmalu
svoj tilnik vzravnal!

OTON ŽUPANČIČ:

Prvomajska

Pesem nam je v srce padla — v srce padla,
nam prinesla nove sanje — nove sanje,
pesem srpa, pesem kladva
v lepe dneve pomladanje,
pesem, pesem srpa, pesem kladva.

Naša njiva vsa je zlata — vsa je zlata,
naše je železo belo — vse je belo,
čaka žetev nas klasata,
kladvo nam bo vroče pelo,
žetev, žetev čaka nas klasata.

To je naša mlada, zdrava — mlada, zdrava
pesem bratstvu vsega sveta — vsega sveta:
pesem vsemu svetu prava,
maja prvega zapeta,
vsemu, vsemu svetu pesem prava.

policija. Zato je prišlo na progah do demonstracij in spopadov. Na progi Louisvelli-Nashville so orožniki streljali na skupino demonstrantov, pri čemer so jih pet ubili. To je množico silno razjarilo, napadla je vlak, požgala 24 vagonov in postavila barikade. Vlada je poslala na kraj 5000 vojakov.

1. maja 1886 so začeli stavkati kovinarji v Chicagu in so demonstrirali po ulicah z zahtevami po osemurnem delovnem dnevu. Policija je pod poveljstvom nadzornika Bonfielda divjaško razgnala delavce. 3. maja je borec za pravice delavcev Spies organiziral veliko zborovanje delavcev. Policija je delavce napadla, streljala nanje in štiri ubila. Delavstvo je bilo ogorčeno in je naslednji dan 4. maja organiziralo protestno zborovanje v Haymarketu. Kapitalisti so zborovanju nasprotovali in zahtevali, da se prepove, župan Harison pa jim ni ugodil in je izjavil, da se bo tudi on zborovanja udeležil.

Na zborovanju sta govorila ogromni množici Spies in Fielden. Ko se je župan nekoliko oddaljil, da bi obvestil policijo, da gre vse v redu in miru, je inšpektor Bonfield ukazal policiji napasti množico. V zmedji je nekdo vrgel bombo in policija je začela streljati v množico. Bilo je nad sto mrtvih in ranjenih, ubit je bil tudi en policaj, neki Degan.

Policija je aretirala na stotine delavcev, ki pa jih je nekaj dni kasneje izpustila, razen osmih. V zaporih so pridržali Avgusta Spiessa, urednika „Delavskega dnevnika“, Mihaela Schwaba, urednika Adolfa Fischerja, črkostavca, Samuela Fieldena, voznika, Jurija Engela, trgovca, Oskarja Neebeja, novinarja, Alberta Parsona, urednika lista „A larm“ in Alojza Lingga, mizarja.

21. junija 1886, so jih postavili pred sodišče. Razprava je trajala osem tednov. Predsednik sodišča in vsi porotniki so bili strupeni sovražniki delavskega razreda. Na smrt so obsodili Spiessa Lingga, Fischerja, Parsona, Fieldena, Engela in Schwaba, Neebeja pa na 15 let ječe. Obtoženci so se med procesom mirno in hrab-

Mirko Mahnič:

Kreftovi „Krajnski komedijanti“

(Enu zelu veselu rezmišlujavne o Krajnstvi)

Od vseh strani ogrožena slovenska zemlja, malodušnost v skoraj vseh njenih ljudeh, usodna nevarnost v neuničljivost trdo preizkušene, pa tako plahega rodu, ki bo zdaj zdaj žrtvniško — saj smo vnuki svojih dedov — klonil, ves kmečki in vražarski, ves vsled jeznih medsebojnih preprirov oslabljen in od lesketa motoriziranih tolpa zastrašen.

Takrat je pesnikova misel tipala za odredujočo besedo. Saj tako je bilo v vseh, za naš rod najusodnejših dneh.

Trubar Kolomb — prvi rešenik svojega rodu — je v poslednjem hipu rešil komaj še nekaj zlogov gngrajočega slovenskega človeka. Zapisal je hlastajočo mešanico nesrečnika, ki se je potapjal in je za slovo od življenja kričal po večnem lebnu.

Naš največji — France Prešeren — je videl v lepoto zaverovani obraz utopljenega kmarja naše uboge barke — Matije Copa. Vedel je, da mora zdaj on prevzeti komando na banki, ki je vozila Lepo Vidro, poslednje in najvišje hotenje njegovih ljudi. Žal, da vojaški učbeniki o strategiji niso zabeležili edinstvene zmage posta-vojskovodje, ki je za svojo bedno posadko izbojeval odrešilno bit-

ko samo s kopicco moralnih klofut in je pri tem telkla samo in edino njegova srčna kri.

In prav gotovo ni bila samo mati tista, ki je s tihim šepetom pregovorila Ivana Cankarja, ko se je na Dunaju hotel pognati v Donavo. V tistem hipu je zaslislal krik uboge šentflorjanske doline, ki je živela samo še od njegove besede, od velikega oznanila, ki je prihajalo iz umetnikovih ust.

Kaj bi pesnik v letu 1941 odredujočega povedal svojim ljudem?

Kreft je takrat izmisli „Komedijante“. V najtežjih dneh slovenskega življenja je začel snovati na motiv narodne „Kaj nam pa morejo“, na tragikomični motto: „Vi drugi imate ljubice, vi drugi imate denar“. In tisti klobuk je prav tako drzno postrani kakor triglavke naših gošarjev. Gledamo te kranjske komedijante in tako znani so nam. Ali niso to Rostandovi gaskonjski kadeti? („Salvete milites Carniolae nostrae!“ jih pozdravlja deželni ranocelnik Makovec!) Med njimi lepi Cyrano — Zois. Ubogi Cyrano — ubogi Zois!

Cyrano: „Jaz srce vedno v duha zagrinjam.“ (III. dejanje).

SIMON GREGORČIČ:

Naš narodni dom

Naš sveti dom bil strt je v prah,
vsi kamni razmetani;
oh, raslo trnje, rasel mah
po groblji je teptani.
Plah lazil preko razvalin
je — tujcem rob! — domači sin,
in lil solze je vroče,
solze v nebo vpijoče.
Zdaj solze stran! Orodje v dlan!
Doma znova vstati mora,
oj dom krasan, tako prostran,
da bo za vse prostora:
za brate naše rodne vse,
in s severa in juga —
to krasna bo zadruga!

Dovolj nam kamnov je pobral
sovrag za svoje hrame;
odslej pa z naših svetih tal
ne enega ne vzame.
Naš kamen slednji nam je svet
in čuval bo Sloven ga vnet;
naš dom naj z njim se viša,
ne vragov naših hiša.

Pač bo zagnal sovražnik hrum:
a kaj nam srd sovraga!
Razum nam, bratje, in pogum
sovrage vse premaga.
Orodje v desní, v levi meč,
svoj dom gradimo, se boreč,
napadnik mora pasti,
naš sveti dom pa vzrasti!

Ne bo nas več tujčin teptal,
ne tlačil nas krvavo;
naš rod bo tu gospodoval,
naš jezik, naše pravilo!
Le vzkup, le vkup kamnarji zdaj,
na delo vsi zidarji zdaj,
ime si proslavite,
dom skupni nam zgradite!

Učakal rad bi srečni dan,
dan našega združenja,
bi zrl kako en krov prostran
čez dom se ves razpenja.
Naš prapor bi na krov pripel,
dom blagoslovil bi vesel:
„Bog živi vse Slovence
pod streho hiše ene!“

Zois: „Jest per vsaki stvari na konci le z umam mislim. Serce je sicer ena luštna, vunder zelu ferflava tičeca.“

Nobena ga ne ljubi, pa ga zato ljubijo vsi in on vse ljudi svoje „lube očine dužele“. Dvakrat bogati, srečni Zois! Cyrano in Zois — oba plemiča po krvi in — o, najvišje plemstvo — po srcu in duhu. Oba razsipavata za teater in oba bankrotirata. Oba šamantrna, oba učena, oba poeta, oba vseznalca. Oba večna samca. Oba prišepetovalca, a ne zase lovca. Oba vsa v ognju za domačo zemljo: za Gaskonjo, za Krajno.

Oba človekal! Tu sta najlepša. V tem je ves njun čar. V tem je skrivnost življenja, tu je gibalno najvišje revolucije.

„Krajnski komedijanti“ — cyranojevci, kompanija barona Zois. Kako ti mlaskajo, ko zavohajo vino! Kavalirji, kadar jih obišče Suzana — Roksanal! Do smrti sestradani kadeti kar zažare, ko zaslisijo mehke glasove gaskonjske frule, naše komedijante pa omamlja slovenska popevka, ki jo izoblikuje gro Lahinje Suzane. Kadeti-komedijanti: predanost stvari, ljubezen do rodne zemlje, razposajenost, požrtvovalnost, junaštvo. Vse to kljub največjim težavam, kljub zopnikom, kakršna sta grof Hohenwart in vojvoda De Guiche, ki se oba spričo zmajajoče fronte čistih čel umakmeta. In obe bojni kompaniji gresta s pesmijo v zmagovit napad.

Krajnski komedijanti:

Kdu si derzne, kdu si vupa
pruti nam še kaj sturit?

Gaskonjci pa:

Rogovileži, vragometi,
da takih nikoli nikdar,
od slave junaške razgneti,
kjer treba kanaljo podneti,
pripravljeni so na udar.

Zapisal sem to primerjavo samo zato, ker sem ob nji začutil, da so „Krajnski komedijanti“ velika stvar. Saj gre pri Kreftovi ustanitvi za čisto druge stvari in ne samo za belo perjanjo, za čast, za najbolj ozko reševanje individualne problematike. Umetnik je tu stal pred najtežjo nalogo: dramsko in umetniško učinkovito izoblikovati vso kulturno in socialno politično problematiko svojega rodu in to v stilu rokokojnega teatra, ki mu je bila taka problematika precej tuja. Nekaj podobnega, a iz drugačnih ustvarjalnih osnov, je menda ustvaril le Bulgakov s svojim „Molierom“, ki smo ga pri nas pred vojno že videli. Tako gledano je kasnejši hromec Zois pravi gigant, šepetalec Linhart podpihovalec revolucije, komedijanti uporniki proti absolutističnemu sistemu Jožefa II., želja po pijaci vse prej kot težnja po razvedrilo in odčezanosti, da ne govorim o Matičku, ki se — če še njega primerjamo s slaščičarjem iz „Kadetov“ — razraste če že ne v celotno slovensko ljudstvo, pa vsaj v njegovega popolnomočenega zastopnika.

Obdobje slovenskega preporeka je za slovenskega oblikovalca prebogato skladišče najdragocenejših surovin, ki pa so ostale skoraj neizkoriščene. Dotaknili so se ga le redki tretjerazredni pisci (Lah, Malovrh, Faturjeva, vrsta pesnikov-prigod-

niharjev iz druge polovice prejšnjega stoletja), ki pa so se zadovoljili zgolj z več ali manj zanimivo in običajno skonstruirano fabulo, idejna, zgodovinska in umetniško-človeška plat pa ni prodrli solidne mrežnice njihovih snovanj.

Tako pomembna vzgojna epoha slovenskega življenja ni mogla nasičevati in krepiti omahljivega duha našega rodu, ki more in mora brsteti in uspevati le na osnovi najčistejših hotenj in vzpodbud preteklosti. Umetniška rekonstrukcija tistega časa in njegovih ljudi pa je bila potrebna še toliko bolj, ker razen Linhartovih dveh gledaliških komadov nimamo nobenih „vrednih del“, in nam Vodnikovo, iz njegove svetniške skromnosti porojeno upanje, da bo ostal po njem vsaj spomin, zveni dokaj platonično.

Ze samo poskusno tipanje v ta ali oni košček taktirnega sveta nas napolni s tisto najvišjo radostjo, ki je najna posledica polnih dognanj in spoznanj. Naravnost nerazumljiva je na primer Linhartova predznost: sam, brez varnega zaledja, ki ga vedno predstavlja ljudstvo, nastopi proti fevdalnemu sistemu in se bori za pravice tlačnega naroda. Sicer res nujno — naše ljudstvo se je tedaj v celoti združilo v eno samo, najnižjem razredu — vendar na podlagi realne analize takratne družbene stvarnosti, ki jo je zmogla samo njegova do dna pronicajoča misel, zavzema mesto prvega revolucionarja v Evropi. Drugi, Vodnik, ni bil nič kaj darovit. Veseli kaplan, ki se je kot mnogi prerodniki učil pri čebelah (P. P. glavar Kuralt), je bil samo neutrudljivo marljiv praktik. In samo takega moža smo takrat potrebovali. Treba je bilo premagati malodušnost ubogega ljudstva, ki je z grozo dan za dnem opazovalo, kako ga trojni val tujstva oblastno naganja v jedro slovenskega ozemlja, kjer že preži neizprosna smrt. Treba je bilo ljudstvu dokazati, da njegov jezik ni jezik hlapcev in deklet, pač pa jezik petja in vrisanja. Treba je bilo ljudstvo dvigniti, poučiti, čisto enostavno rešiti, ohraniti in izoblikovati ga, da bo nekoč v družbi narodov opravil tisto poslanstvo, ki ga mora opraviti, če hoče opravičiti svoj obstoj. Vse to je v polni meri izvršil. Lepo porcijo malodušnosti je pregnal, ko je svojim, od vseh zapuščenim Kranjcem razodel, da niso osamljeni, da so člani slovanske družine, ki jo vodi mogočini rusovski narod. Ponos je napel naše ljudi, ko so v Vodnikovi posvetni pesmi dobili dokaz, da naš jezik le ni samo za hlevsko rabo. „Zadovoljni Kranjci“ je vrazvevernemu ljudstvu vtil obilo zaupanja v ustvarjajočo in vse uravnavačo silo rok in duha. „Lublske novice“ so tirale naše ljudi v bahavo samozavest, da imamo nekaj, kar si lahko privoščijo samo imenitnejši, močnejši narodi. „Kuharske bukve“ so reševale zdravje, dajale moč in odpravljale skorbut, ki ga je povzročilo večje natepanje soka. Priručnik za babice je rešil pomembne odstotek mladih generacij. In končno: njegove šolske knjige in pratike so budile že dremajočo narodovo dušo. Tretji, naš preplepi baron, ki ga je naš kulturi dala slovanska mati, je prvega pridobil za slovenstvo, drugega pa pri njegovem delu učil in usmerjal. Takrat Ljubljana še zdavnaj ni bila kulturno žarišče Slovencev. To žarišče je bilo skromnejše, a polno toplinskih energij: vzplamtelo je v Zoisovi hiši. In Zois je nalagal polena, ki niso bila preveč pomeni.

To je samo drobna analiza treh prerodnikov. Njihovo delo — razen Linhartovega — nima umetniške cene, toda samo pero resničnega umetnika jih lahko do kraja označi. Saj so se približali tisti človeški polnosti in zlahtnosti, ki je — realizirana v človeku — že sama na sebi najvišja umetnost. Delo teh nikdar dovolj poznanih in cenjenih puščavnikov, ki so pripravljali pot geniju, je prvi pravično ocenil genij sam, ki jim je z nezmožljivo jasnovidnostjo in do kraja točnim vrednotenjem svojega, preteklega in bodočega obdobja slovenskega rodu postavil najlepši spomenik. Vsem trem je Prešeren posvetil mnogo pozornosti. Zois imenuje biser, Linhartovim prizadevanjem za slovensko gledališče in zgodovino za gotovi nesmrtnost. Vodnika pa v daljši pesmi primerja z nesmrtnim ptičem Fenisom, ki obnavlja svojo nesmrtno mladost v goreči grmadi prizadeto nabranah zlahtnih zelišč, kadila in dišečih trav, teh prispodobah Vodnikovega dragocenege vsestranskega pehanja, v katerih se je do kraja izčrpal za ljudstvo in prav zato — čeprav brez umetniških kvalitete — postal član umetniške zadruge nesmrtnikov. Prešernova ocena je presenetljivo točna in prijateljsko velikodušna: mojster soneta v tej pesmi ubere preprosti ritem veselega meniha.

Dr. Bratko Krefc, drugi, ki je doslej za Prešernom edini pravično ocenil slovenske prerodnike, je v vzgledih, ki so nam jih dali, dobil dovolj snovi za izoblikovanje „sentana resnega opominjanja, da ima vsako potterplejne nekje svoj konec“, za izoblikovanje velike slovenske petije in brez dvoma najmočnejše odrske manifestacije slovenstva vse do Ivana Cankarja sem. To izjavo je prav lahko vzdržati, saj v Krefcovi umetnični najdemo osnovne ideje slovenskih genijev, to se pravi ideje slovenskega naroda tolikokrat in tako močno postavljene, da jih ni mogoče preslišati.

Analiza Prešernovih pesmi kaže, da so te pesmi najprej manifestacija osebnosti in klicanje dobrega človeka, da je v njih ostra zahteva po upoštevanju in spoštovanju človekovega poštenega iskanja, hotenja in trpljenja. Pomislimo samo na stih v veseli nagrobnični Andreju Smoletu: „Boljša srca ni imela Ljubljana“, na poslednjem in gotovo najmočnejšem akcentuirano kitico v Zdravljici, kjer poet napija tistim, ki dobro v srcu mislijo, na trpko ugotovitev, „da človek toliko velja, kar plača“, na obilico sonetov, ki so najstrahotnejši krški poštenega srca, ki so ga obmetali z blatom. Takoj za osebnostno problematiko je Prešeren reševal vprašanje svobode in bodočnosti svojega rodu, to vprašanje razširil na veliko vrednoto sožitja vseh narodov in vsega osvobojenega človeštva in se končno povzpел do velike vizije politične in socialne osvoboditve človeka, naroda in slovenstva. Cankar, ki je po svojih stremljenjih Prešernovo dvojino — saj sta oba genija istega naroda — je vse te, v svojih delih neprestano ponavljajoče se ideje strnil v izpovedi svoje življenjske vere: da nekoč ne bo vstal samo človek in ne samo narod, vstalo bo vse človeštvo, prerojeno in očiščeno.

Novi časi, nova stremljenja

Odkar so pred več stoletji ustanovili prva vseučilišča v Parizu, Bologni, Oxfordu in Pragi so se z izpremembami kulture in pojmovanj, ki jih je prinašal čas, izpreminjale tudi te ustanove. V zahodni Evropi jih je osvobodila njihove srednjeveške oblike renesansa in humanizem. Reformacija in protireformacija pa sta jih ponovno izpremenili. Po francoski revoluciji in Napoleonovih vojnah so se odzvale mnogim novim podnetom — nacionalizmu utilitarističnim potrebam industrijske družbe in potrebi po množični vzgoji, ki jo je prinesla demokracija.

Sedaj je ponovno občutiti nova stremljenja in univerze preživljajo bolj ali manj globoke izpremembe. Značilen za današnji čas je program, ki ga je objavila Columbia univerza ob 200-letnici svoje ustanovitve in ki pravi, da je danes bolj kot kdajkoli potrebno priložiti svetu v spomin, da je svobodno znanstveno delo bistveno potrebno za dosego miru, potrebno, da prodre resnica na nova področja in da se doraščajoči rod primerno pripravi na naloge, ki ga čakajo v življenju.

Columbia univerza šteje sedaj kakih 70 poslopj, obiskuje jo vsako leto od 30 do 40.000 visokošolcev, katerim predava kakih 3 do 4000 stalno nameščenih univerzitetnih profesorjev. Univerza ima četrto največjo ameriško univerzitetno knjižnico, četrto največjo pravno knjižnico in svetovno največjo knjižnico o ar-

hitekturi. Ne smemo pozabiti tudi na izbornu opremljene laboratorije, v katerih je na primer ameriški kemik Harold C. Urey odkril težko vodo in kjer je ameriški fizik Pupin, po rodu Jugoslovanc, delal svoje električne poizkuse.

Zanimivo je, da družji Columbia univerza visoke in strokovne šole. Med temi je višja pedagoška šola že dolgo največja. Sedanje številno slušateljev, skupno jih je okoli 7200, priča o njeni moči in vplivu.

Fakultete za politične vede, filozofijo in čisto znanost obiskuje 4500 študentov. Po vojni je število študentov, ki so se posvetili študiju književnosti, zgodovine in prava bolj naraslo kot pa število študentov, ki študirajo čisto znanost. Tehnična fakulteta ima kakih 1000 slušateljev, trgovska približno 700, knjižničarske vede 400, arhitektura pa 170. Ta univerza je sad njenega okolja in črpa življenjsko silo v New Yorku, največjem kulturnem, industrijskem in finančnem središču Združenih držav.

V sedanjem povojnem svetu je univerza sprejela mnogo novih odgovornosti. Število vpisanih akademikov se je na mnogih oddelkih

močno dvignilo. Mnoge industrije poverjajo univerzitetnim laboratorijem razna raziskavanja za gospodarske ustanove v Washingtonu in proučevanje sredstev za borbo proti malariji za ameriško zdravstveno službo. 2500 ton težki ciklotron, ki ga je kolumbijska univerza s pomočjo ameriškega urada za pogonska raziskavanja zgradila v Nevisu blizu New Yorka, bo poglubil znanje o atomski energiji. Nova geološka opazovalnica služi za geološka raziskavanja. Načrt tehnične fakultete je usmerjen k temeljitemu znanstvenemu delu in k praktičnim poizkusom ob sodelovanju z mnogimi drugimi ustanovami, korporacijami, prosvetnimi zavodi in državnimi uradi.

Delo, ki ga je Columbia univerza izvršila med zadnjo vojno na poprišču atomske energije, bi ne bila mogla opraviti samo ena posamezna skupina znanstvenikov.

Sposobnosti akademikov pa skuša univerza doseči z zahtevnimi pogoji za sprejem, s primernim poukom ter z nabiranjem prispevkov za podelitev študijskih podpor. Voditelji Columbia univerze stremijo za tem, da bo univerza kos nalogam, ki izhajajo iz nenehnih socialnih izprememb in da bo vse delo usmerjeno k pospeševanju običnih koristi.

FRANCE KOSMAČ:

Pomlad v svobodi

Težko smo že pomlad pričakovali, a glej, cvetovi prvi so pognali! Prek polj, gozdov in zeleničih trat darove svoje sipa nam pomlad.

Gozdovi v vetru so zavalovali, na poljih kmetje spet so zaorali. V poletju klas blestel bo kot zlato, saj naša srčna kri plodi zemljo.

S pomladjo se začena spet življenje, pomlad nam je prinesla odrešenje! Cvetoča mlada Vesna prek gorā s Svoboda je objeta k nam prišla!

Levstik se bori za iste cilje in celo pri Trubarju kaj lahko najdemo vse te tri elemente. Končno je narod sam v najbolj usodnih letih svojega obstoja, v svojem poslednjem uporniškem gibanju do kazal pravilnost hotenj svojih najboljših sinov, ko se je pogzal v boj za staro pravdo: za svobodo posameznika, naroda in vsega človeštva.

V Krefcovi komediji je prva zgoraj omenjenih idej v Zoisovi, Linhartovi in Vodnikovi figuri naravnost poosebljena in blaga človečnost vseh treh izvira spontano čudenje tujcev, ki izjavljajo o Linhartu, da je adorable, o Zoisu pa da je „ena toku fejt fant“, medtem ko Vodnikova vedra preprostost spremeni skofovo ukazovalnost v blagohotno naklonjenost. Vsi — fevdalec Zois, frajgajster Linhart, toplo čuteči janzenist Japel, „preblečeni menišič“ Vodnik in prav vsi ostali iz Zoisove kompanije — so tako zlahtno človeški, da izzovejo pristrčno izjavo elegantnega škofa Brigide: „Življenje je vunder tako lepa inu luštna, če so tudi človeki luštni!“

Druga ideja se zrcali v navdušenosti vseh nastopajočih prerodnikov za očino duželo, pa naj je to v prepiru, ki ga vodi Linhart z grofom Hohenwartom ali v Zoisovih pretresljivo toplih izjavah.

Vnema za srčo vseh ljudi, demokracižnost in humanizem Zoisovec osmeši grofa Hohenwarta in njegovovo šovinistično gledanje. „Vsi smo ljudje“, pravi Japel, Zois pa se, ko protestira proti grofov izjavi, čud da je slovenski jezik govornica „des gemeinen Volkes“ povzpne do veličastne izjave: „Jest ljubim to špraho, kir je špraha moje lube materel! Naša velika skerb je inu ostanje, de jo na noze spravimo inu toku imenitno sturimo, de bo tudi v bukvalh vse lepote, kunšti inu včunenosti tiga svejta vnu povedati mogla. Pole ne bo več beseda tiga gmajni volka, kateri nam služiti more, temuč beseda taistega velikega duha, kateri vse ludi tiga svejta v enu lepši življenje perpelati more.“

Trditve, da je Krefcova komedija najmočnejša odrska manifestacija slovenstva vse od Cankarja sem, pa drži še bolj v tistem hipu, ko smo prebrani o Krefcovi umetniški sili, o njegovi zmognosti prisluskovanja, elementarnega videnja in beleženja najsubtilnejših utripov slovenskega duha, o njegovem intuitivnem spoznavanju naše problematike v preteklosti, sedanjosti in bodočnosti, o njegovih sposobnostih razodevanja še nerazodetega, o njegovem do kraja slovenskem in človeškem bistvu.

Ker ni prostora za popolno rešitev tega vprašanja, se bom omejil samo na nekaj izsekov. Ze uvodni akord — zgradba komedije je umetniška zase — je veliko potrdilo zgoraj zapisane trditve. „Se eno krajnsko,“ govori Matiček v sanjah, „lopu prosim! Se eno krajnsko! Jest ne ljubim obene druge: samo krajnsko! Tok nej dajo no, signorina! Nej ne bojo toku terdoserčni kakor en Turk! Če očejo, tudi pred njih na kolena padem!“ To ni Matiček! To je osamljeno, celo v sanjah lepote

Ježek:

Na Piccadillyu

Srečala sta se na Piccadillyu mister Jimm in mister John.

Privzdignil je cilindar mister Jimm.

Privzdignil je cilindar mister John.

How do you do sem in how do you do tja.

— Kako gre kaj z ženo? Kako stoje delnice? Je vse v redu, mister John?

— Pol na pol, mister Jimm. Zena mi je sicer ušla, a delnice so padle. A vi?

— Kupil sem si novo palico za golf. Iz tiko-vega lasa. Odlična roba.

— Pa v svetu? Je kaj novic?

— Ni besede vredno. Za Trst gre menda.

— Za Trst?

— Da, Italija se poteguje zanj.

— Saj njej tudi pripada, my dear. Trst leži vendar v srcu Italije, tik ob Pragi.

— No, mister, ne ob Pragi. Praga je glavno mesto Poljske in leži ob Dnjepru. Yes, yes, my old boy. A Trst leži pri Neaplju, da, skoto v predmeštu. A Neapel je glavno mesto Italije. Tako

pripada Trst brez dvoma Italiji. To je pravično. Yes, correctly.

— Toda, mister Jimm, nikakor ne smemo prezeti dejstva, da so Angleži izkopali pri Trstu Sueški prekop. Canal of Suez, ki veže Kaspiško morje s Tihim oceanom. Torej gre Trst nekoliko tudi nam. To bi bilo correctly.

— Tudi nam, mister John. A Italiji vsekakor.

— A Tito, pravijo, se temu upira.

— Good of paradies, kaj se pa to tiče Tita, predsednika češke republike.

— Yes, yes! Čehi naj žive tam, kjer jim je domovina — ob Dardanelah, No?

— Naravno! Yes!

Good by sem in good by tja.

Privzdignil je cilindar mister Jimm.

Privzdignil je cilindar mister John.

Razšla sta se na Piccadillyu mister Jimm in mister John.

(Radijski repertoar iz leta 1945. Kako se časi izpreminjajo!)

žejno ljudstvo, tisto ljudstvo, čigar radosten pozdrav iz njegovih še jecljajočih dni nam je poleg uporniškega klica „Le vkup uboga gmajna!“ edini ohranjen: „Buge vas primi, grahva Venus!“ Pozdravljena, lepota, edina radost, za to „neznano žalost!“

Zois se pojavi v veličastnim tekstem: „Luči, več luči!“ Težko bi mogel kdo učinkoviteje predstaviti Zoisu, vodnika prosvetliljske dobe. Hkrati pa je v tem vzkliku izraženo večno hotenje slovenskega človeka po soncu, luči in svetlobi na eni in mržnjo do teme in noči ter do vsega tistega, kar se rodi, če ni sonca: dežja, vlage, plesni, blata na drugi strani. (Prim. Prešernovo in Cankarjevo delo!) Ista težnja pravega Linhartu, ki v svojem monologu, v tej formaciji slovenskega hamletovstva, izjavlja: „Po luči hrepenim, po nji roke stegujem, kir jo vidim. O, tukaj pa je vse prepaprčeno, zamagleno, černo!“ Primerjajmo še prizor, ko se Vodnik iz snežnega viharja zateče med komedijante in ves srečen izjavlja: „Koku je lepu toplu per vasi!“ Kako je že zapisal Prešeren: „Viharjev jeznih mrzle domačije.“

V ospredju našega celotnega življenja stoji podoba slovenske matere in raste v specifično slovenski ženski lik, ki je pomembnejši in dragocenejši kakor Dantejeva Beatrice, gospe trubadurjev in vitezov, Shakespeara Julia, Flaubertova madame ali Wildejeva Saloma. To je lik „svetnice-mučenice“, tedaj človeško polna in s tem umetniška osebnost, ki neznatna in sramežljivo skrita z nepremagljivo silo ljubezni smotno ureja naše duhovno in telesno življenje. Njena skromna kamra ni bila nikoli literarni salon, pa vendar iz vseh slovenskih umetnin veje njen diš, medtem ko je parfum „smešnih precioz“ že zdavnaj izpuhtel. Predvsem ona je bila, ki nam Linhartu, Zoisu, Prešerna in Cankarja tudi duhovno rodila, Krefc to ve. V „Komedijantih“ jo neprestano čutimo, njena milina greje Zoisovo hišo in strezvi pijane razgrajče. Čutimo jo še potem, ko je že mrtva (III. dej.). Iz Zoisovih oči, ki gledajo prvo slovensko predstavo, se smehlja. Zois neprestano govori o nji. Priznava, da ga je ona — po očetu tuja — pridobila za slovenstvo, ga vzgajala v oskrbnika duhovnega bogastva njenega kajžarskega rodu: „Jest ljubim to špraho, kir je špraha moje lube materel“ in „Dokler bo bilu moje krajnsku serce, kateriga sim po materi erbal, toku dolgu bom z vami inu z vsemi Krajnci, kateri z delam svojo duželo gori povzdigniti očejol!“ Ona ga je bodrila in vodila, ko se je boril z ovirami, ki so slovenskemu ljudstvu zapirale pot k luči, ko se ga je pollašalo malodušje in ga motila skušnjava, da bi pustil nevhvaležno delo in zaživel zase: „Moja mati je na smert bojna inu me je prošila, de nej bom pameten.“ Na smrt bolna Prešernova mati pa v pismu s Koroskega prosi Franceta: „Tudi zdej svojo reč prav obrnil!“ Cankar je prebledel mnogo noči ob vzgljavu umirajoče matere, ki ga je rotila nai ne verue tuji učenosti. Umrta pa je z

nasmehom. Saj je vedela, da je njen Ivan ne bo pozabil, da bo tudi on svojo reč prav obrnil.

Scena z vinom in Repičevo modrovanje ob njem so uspela analiza slovenske psihe. Vino, ta v slovenskem leposlovju edina pozitivna mokrota (prim. Prešeren: solze, smrt Matije Čopa, Krst pri Savici, Ovsenkova Fantoma, grozotnost Povodnega moža; Cankar, dež, blato, škodolica kave, čaj) je naravnost duhovna potreba slovenskih ljudi, ki jih iz bede, ponižanja in strahu dvigne v lepši svet sreče, ponosa in poguma. Repič mora najprej piti, šele potem bo lahko igral, saj sta se šele po pitju „Repič inu Glazek skuzi dolensko čemino v eno dušo inu telo zlila“. Šele po pitju izpove Repič svoj manifest: „Zdej gremo, de pukažemo, kaj Krajnci zmoremo, če skupej stopimo!“

Ponosno se Linhart posmejuje bednemu in smešnemu intriganju nadutega nemškega grofa, ko točno ve, da toliko sanjami čas nekoč gotovo pride: „Mene je kar po trebulni zvijalu!“ (Prim. Smole-Copu: „Tem smešnim Athenienzarjem sem se moral s celno trebulham smejati!“ Cankar: „Ta burka traja že tisoč let!“)

Krefc tako točno občuti bližnje sorodstvo naših največjih ljudi, da opravi Linhartu v njegovi najintimnejši sceni s Prešernovo frazeologijo: „Al mi bo zdej zdej serce oterpnilu, okamenelu?“ (Prešeren: „Otrpnilu so udje mi in udje in okamenelo je srce preživilo!“) Ali si nista oba, Linhart in Prešeren zelo blizu? Ali nista oba plemenita Don Kihota, oba velika revolucionarja? (Prim. Linhartova pisma Kuraltu in Glosu na eni in Zdravljico ter Matička na drugi strani!)

Matiček in Micka, služabnik in hišna pri baronu Zoisu, ob katerih Linhart zasnuje svojega „Matička“ in svojo „Županovo Micko“ zaslužita posebno študijo.

Zdej je dovolj zapisanega. Dobro slovensko srce pa bo vse nezapisano na predstavi vsak hip začetilo.

Predalce bi zašel, če bi skušal analizirati gradnjo komedije, njene zaplete, kontraste in izvirne situacije, karakterizacije oseb in jezik, ki je čudovito. Krefcovo delo je polna umetniška, najzlahtnejša komedija, ki bi bila zelo blizu tragediji, če ne bi bilo nesebično delo za slovenske ljudi nekaj tako radostno veličastnega. Prav ta ugotovitev je višek Krefcove umetnine, te naše umetniške literarne zgodovine preredne dobe, tega našega najboljše filmskega scenarija.

Krefc je napisal to umetnino v tolažbo in v opomin v naših najtežjih dneh. Takrat ni bila igrana. Vendar je tudi danes njeno poslanstvo neokrnjeno, tudi danes naj nas po trdih preizkušnjah vodi „enu velku spoznanje: de se solča za krajnsino živeti, delati inu tudi terpet.“, da za človeka, „ki očje kaj velikiga sturiti, ni prenehajnja, ni oddaljenja“, da so nesebična ljubezen do ljudstva in požrtvovalno delo zanj človečnost, „tolerancija“ in svoboda tako dragocene stvari, da je brez njih „vse černo“.

KOLENDAR

Cetrtek, 1. maj: Filip in Jakob
 Petek, 2. maj: Atanazij
 Sobota, 3. maj: Aleks
 Nedelja, 4. maj: Florijan
 Ponedeljek, 5. maj: Irenej
 Torek, 6. maj: Janez Ev.

SPOMINSKI DNEVI

1. 5. — Mednarodni praznik dela — 1945 Jugoslovanska armada osvobodila Trst.
3. 5. 1881 — Umril v Ljubljani pisatelj Josip Jurčič.
4. 5. 1927 — Umril glasbenik in planinec Jakob Aljaž — 1945 Partizani zavzamejo gestapovsko taborišče Begunje in osvobodijo 685 političnih jetnikov.
5. 5. 1818 — Rojen v Trieru v Renski Prusiji Karl Marx, začetnik znanstvenega socializma — 1945 Osnovana vlada Slovenije pod predsedstvom Borisa Kidriča — 1945 Zbor partizanov na Smokuški planini pod Stolom za poslednji napad na Celovec, kamor so vkorakali 8. maja.
6. 5. 1878 — Rojen ameriški polarni raziskovalec Peary.

Slovenska prosvetna zveza

vabi

vse koroške Slovence, posebno bivše izseljence,

NA VELIKO PROSLAVO OB DESETLETNICI IZSELITVE

ki bo v nedeljo, dne 18. maja t. l., dopoldne v Mestnem gledališču v Celovcu.

Na sporedu:

Pevski koncert združenih moških in mešanih zborov

Gostovanje Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani

s Kreftovo komedijo

„KRAJNSKI KOMEDIJANTI“

Vse, ki boste prišli od Šmohorja do Pliberka, čaka bogat in kulturnega doživetja poln dan. ODBOR.

Podrobnosti o sporedu in prometnih zvezah bomo objavili pravočasno.

Urad za vezu Federativne ljudske republike Jugoslavije javlja, da bodo uradni prostori dne 1. in 2. maja zaprti.

Prvi maj je državni praznik. Župan mesta Celovec poziva hišne posestnike in upravnike zasebnih in javnih poslopij, da razobesijo zastave.

Počaščenje arheologa univerzitetnega profesorja dr. Rudolfa Eggerja. Profesor dr. Egger je dne 11. aprila t. l. dopolnil 70. leto svojega življenja. Povodom tega dogodka je bila v torek, dne 29. aprila v arheološki dvorani deželnega muzeja proslava, ki so ji prisostvovala številne osebnosti znanstvenega življenja. Med prisotnimi sta bila tudi deželni glavar Wedenig in knezoškof dr. Köstner. Deželni glavar Wedenig je v prisrčnih besedah očrtal jubilarne zasluge.

V Rožeku po poti Slovenske kmečke zveze dobro napredujejo

Minulo nedeljo je imela Slovenska kmečka zveza v občini Rožek svoj letni občni zbor. Čeprav je v občini Rožek SKZ še dokaj mlada organizacija — saj je pričela z delom šele na jesen 1949 — je vendar le delavnost krajevnih funkcionarjev lahko vzor marsikateremu drugemu odboru, ki ima za delo v marsičem lažje pogoje, kakor jih imajo Rožečani.

Kljub temu pa Rožečani dobro napredujejo, kar je v bistvu zasluga 3 mladih kmečkih fantov. Kdo v Zgornjem Rožu, Spodnji Zilji in med Dravci in Gorjanci ne pozna Luba, Šusterjevega Hanzija in Postranjakovega Ludvika.

In kaj so v Rožeku v zadnjih dveh letih napravili za kmečki napredek? Navajamo le nekatere podatke iz poročila na občnem zboru. Kmalu po ustanovitvi SKZ so organizirali kmečki strokovni tečaj v Šmartnem s petimi večernimi predavanji in enim popoldanskim praktičnim tečajem o oskrbovanju sadnega drevja. Udeležba je bila vedno razveseljiva — prišlo je tudi po 24 ljudi na tečaj. To je bila v Šmartnem in sploh za vse okoliške rožeške kmete prva gospodarska strokovna prireditel in vrhu vsega še v domačem slovenskem jeziku.

Kot druga je sledila v jeseni 1950 dobro pripravljena in obiskana podučna sadna razstava, ki je privabila tudi veliko število Slovencev nenaklonjenih občanov, ki so takemu delu izrekli svoje priznanje.

Pa tudi praktičnega so Rožečani precej napravili. Preskusili so dve novi sorti pšenice, ječmena in ovsu ter krompirja, da se prepričajo o njihovi prikladnosti. S pšenico so imeli

neuspeh, dočim so z ovsom in krompirjem bili izredno zadovoljni.

Sploh se je videlo, da so nekateri člani zelo dovezetni za novosti, ki si prizadevajo za zvišanje pridelka in racionalizacijo obdelovanja. Kljub težavam so s popolnim uspehom napravili prav v Rožeku poskus enostavnega siliranja (kisanja) krme. Sedaj uvajajo topinamburo. Kar vidijo praktičnega, posnemajo in prav radi hodijo okoli, kjer je kaj podučnega. Na živinorejski tečaj v Ponoči so poslali kar dva fanta in kadar koli je kakšna širša gospodarska prireditev je nekaj Rožečanov zraven. Zato so se tudi pri volitvah v zbornico proti pričakovanju dobro odrezali.

Rožečani so pa na občnem zboru spoznali nekatere pomanjkljivosti in sicer pred vsem, ko tega svojega dela niso dovolj pokazali med prebivalstvom, in se premalo potrudili za pridobivanje nadaljnjih članov, da bi se jim organizacija številčno in tudi gmotno okrepila.

Na občnem zboru so se po izvolitvi odbora, kjer so na predsedniško mesto izvolili svojega kandidata za načelnika krajevnega kmečkega sveta Franca Wacka, z odposlancem PO SKZ tudi še temeljito pogovorili o vseh širokih kmetijskih, v prvi vrsti pa krajevnih kmečkih, gospodarskih in upravnih vprašanjih.

Posebno kritiko so izrekli na eni strani beljaški mlekarji zaradi neverjetnih razlik v tolačnosti mleka, ki jih prikazuje njeno merjenje, na drugi strani pa vplivnim občinskim svetnikom, ki se navdušujejo za nov gasilski avto, ki bo stal 110.000 šilingov in ki bi ga morali občani plačati, ne vidijo pa porazne slike občinskih bikov in potrebe, da bi jih nujno nadomestili z drugimi.

Volilna skupnost

„KMEČKA GOSPODARSKA ZVEZA“ ZA OBČINI BILČOVŠ IN ZGORNJA VESCA

vabi vse kmete, da pridejo v nedeljo, 4. majnika 1952 po drugi maši ob 10. uri k Miklavžu v Bilčovsu na

zborovanje

ki ga prirejajo izvoljeni slovenski kmečki zastopniki.

Govorili bodo:

1. Zbornični svetnik Janko Ogris, p. d. Miklavž v Bilčovsu: Kako deluje Kmetijska zbornica — splošna kmečka vprašanja
2. Lovro Kramer, p. d. Janšej v Holbičah, odbornik okrajne kmečke zbornice Celovec: Delovanje okrajne kmečke zbornice Celovec
3. Blaž Singer, tajnik Slovenske kmečke zveze, Celovec: Oblike in pomen samopomoči v našem kmečkem gospodarstvu
4. Dr. Mirt Zwitter, poslevoedeči podpredsednik Zveze slovenskih zadrug v Celovcu: Kakšno pomoč moremo pričakovati od naših krajevnih kmečkih zadrug. Poleg teh važnih vprašanj bomo še govorili o upravi in delu naših občin in krajevnih kmečkih odborov.

Na Otavah je pa sviral muzika. Iz dneva v noč muzika, ples, od nedelje do nedelje zabave in šunder pri Špornu. Otavci pa so brodili v vročičnih sanjah, hromi, pogreznjeni v molk. Muzika ali jok, bilo jim je vseeno; jih je kdo psoval ali hvalil, vseeno... Mrtveca kolni ali obožaj — odgovora ti ne dá... Niso potrebovali ničesar več, ne ogovorov ne čaru zemlje. Samo miru, grobnega miru, da se zakopljejo v svojo notranjost, ki je vsa čista in svetla. Jim lahko kdo popali hiše, razkoplje grunte, če se mu poljubi, Otavcem ne bo kanila niti solza več. Se ne izplača. Saj Otav ni, nikoli jih ni bilo! Bila je laž, grda, nesramna laž! Posev — bolna sanja, košnja, žetev — samo kopnenje, pesem Otav — plač umirajoče zemlje, sladkost ognjišča — le dim in koprena, borba in pravda — samo pljunek, grd, ostuden pljunek, sama komedija!

Toda pri Špornu je sviral muzika, prekipevala židana volja. V stregi pa frankfurterica, črno-žolto-rdeča... Laž Otav...

„Jose, komm!“ je prišla Krista „Tako dolgo te ni. Pri nas rajamo za žive in mrtve, ti si pa zakopan v puščobo. Veš, radi tistega ni vredno, je vse pozabljeno, kar pridi. Danes je polno celovških in beljaških, uganjajo burke, da me že vse boli. Pridi, nihče ti ne bo storil zalega. Nu, pojdi, ne bodi tak!“ Prijela ga je za roko in kar vlekla s praga. „Drevi bo igra, jaz bom igrala zapeljivo ljubinko, bom v sami tenčici, skoro naga...“ mu je šepnila. „Pridi, Joze, boš videl, kako bo lepo. Veš po igri te

bom pa spremila, če boš hotel, prav na skedenj ali v štalo...“

„Šavral!“ se ji je iztrgal Jozej.

Krista je osupnila, nekaj takega ni pričakovala, še nikoli doživela.

Bila je nedelja. Pri Sveti Ani je mihal zvonec, klical, skoro ječal. A se niso odprla nobena vrata na vasi. Prav kot bi vabilo k veselici, Otavcev se to ne tiče. Dro so pžnali zvon, da ga vleče neveščta roka, ne Krigl, dro slutili, da jih vabi k maši tuj pastir, ki so ga privedle dušne brige od Celovca. A se niso odzvali. Špornovi so šli vsi in gospod Štih, za njimi se nesli stebriči, vsi vdani in voljni. Kovač se spenjal spokoren, Paškal kar žebal, skesan povešal glavo. Ni dosti manjkalo, da bi sezul škornje pa jih obesil na ramo, kakor romar k Sveti Krvi. Maša se je brala resnično samo zanje...

Popoldne dirindaj pri Špornu. Vrbnikova krma pa kar naprej zaprta, skregana s pijačo. Dva, tri gosti so gruntali v mize, vsak pri svoji, kakor bi ne poznali. Tuintam je kdo kako zinil, vse je bilo prav, odgovora ni bilo, ugovora še manj. V kuhinji se je tiščala gospodična učiteljica, edini zvesti gost. Pri Vrbniku je imela sobico in hrano pa živila neopažena skozi vsa vesela in čemerna leta. Kakor bi je ne bilo na Otavah. Živila je resnično samo šoli in otavski deci, bila ji zvesta v srečnih in nesrečnih dneh. Poprej kedaj je pomagala Vrbniku pri županskih poslih. A bila tako skromna, zvesta le zatišju. Ako jo je kdaj videl

CERKVENI SEJEM V PODGORJU

Vsako leto je drugo nedeljo po veliki noči v Podgorju običajni cerkveni sejem, na katerega pride posebno ob lepem pomladanskem dnevu mnogo ljudi tudi iz oddaljenih krajev iz Roža, Gur in drugod. Tudi letos, ko je bila ta nedelja dne 27. aprila, se je udeležilo tega praznika precejšnje število ljudstva. Po maši, pri kateri je bila le nemška pridiga in je donelo le nemško petje, je šlo ljudstvo iz cerkve, da je prisostvovalo slovesnosti, ko so vzdignili na novo prekriti stolp novopozlačeno stolpno zvezdo in jo pritrdili vrh stolpa. Toda glej, tudi pri tem dejanju smo slišali samo nemško petje.

Ljudje so upravičeno in ogorčeno izražali svojo nevoljo, ker je imela cerkvena slovesnost v romarski cerkvi na popolnoma slovenskem ozemlju, kjer je bila navzoča velika večina slovenskih vernikov, toliko nemškega značaja. Dobil si vtis, da se nahajaš na ozemlju, kjer prebiva popolnoma nemško govoreče prebivalstvo, ne pa v slovenski vasi.

Tako ravnanje cerkvenih oblasti odtuja je romarje, ki vsako leto prihajajo k Mariji v Podgorje. Ljudje so se spraševali, zakaj cerkev tako rada ustreže želji nekaterih prenapetih narodnih nestrpnostev, ki jim tega gotovo ne narekuje pobožnost, temveč edinole namen, da bi čim prej in tem bolj iztrebili slovensščino iz cerkve.

Prijave zaradi kršitev določb o cenah. V zadnjem času so prijavi več oseb zaradi prestopkov prekoračenja cen. V Beljaku so naznanili 6 oseb, ki so prekršile določbe o cenah, okrajnemu glavarstvu v Velikovcu pa 6 kmetov, ki so prekoračili cene pri prodaji klavne živine, 2 osebi zaradi prekoračenja cen pri živilih in 6 obrtnikov, ki niso imeli označenih cen na prodajnih predmetih.

Ljudsko štetje z dne 1. junija 1951 izkazuje v Celovcu 63.257 prebivalcev. Isto leto je bilo v Celovcu 792 rojstev in 639 smrtnih primerov.

SPREJEMNI IZPITI V SREDNJE SOLE V CELOVCU ZA SOLSKO LETO 1952-53

1. Sprejemni izpiti v 1. razrede bodo v četrtek, dne 26. junija 1952, ob 8. uri v spodaj navedenih zavodih.

5 4.— šilingi kolkovane prošnje morajo biti na posamezne direktcije vložene od 1. maja do najpozneje 20. junija 1952. Priložiti je treba krstni ali rojstni list ter domovnico oziroma tozadevno potrdilo ali izjavo. Nadalje je treba naprositi vodstvo ljudske šole, da pravočasno pošlje na direktcijo popis učenca. V primeru, če ne sledi drugačen odlok, je smatrati, da je učenec k izpitu pripuščen in se brez nadaljnega obvestila oglasi v četrtek, dne 26. junija 1952, ob 8. uri v zavodu k izpitu. Seboj mora prinesiti nalivnik ali svinčnik.

2. Sprejemni izpiti za razrede 2. do 8. bodo isti dan. Prošnje s prilogami: kolek za 4.— šilinge, krstni ali rojstni list in zadnje šolsko spričevalo je treba istotako predložiti do 20. junija 1952 pri pristojni direktciji. Pričetek izpitov: v četrtek, dne 26. junija 1952, ob 8. uri. Za sprejemne izpite v 2. do 8. razreda se nujno priporoča poprej posvetovanje s pristojno direktcijo.

Zvezna gimnazija in realna gimnazija, Celovec, Völkemarkter Ring 27
 Zvezna realna gimnazija in realka Celovec, Völkemarkterstrasse 36
 Zvezna realna gimnazija za dekleta v Celovcu, Ursulinengasse 3.

IVAN MATIČIČ:

Moč zemlje

PRIPOVED VASI

29

Zagazijo v dol, pod Mrzlim kalom obstanejo. Tu uzro Rutarjevega, ki se mota iz klešč: prikovan je h korenini pa se muči prepaden, na čelu ima liso, v lisi rdeč curek... Kakor bi nanje čakal, vzroji in se odrta iz spon. Zažene se prednje v noč, kot bi koračil iz tunela, opasan, pripravljen za boj. V vrtincu gazijo za njim in zadenejo za močno koreninje: otavska lipa je tu, zakoreninjena v vekove. A tako prijetna tihota, nobenega žandarja ni tu, nobenega mesarja; Otavci so sami, krotki, popolnoma svobodni. Pota se križajo na vse strani, ves svet jim je odprt. Korenine otavske lipe so silne, neskončne; ena sega v Pariz, druga pod morjem prav v Ameriko, tretja vodi na jug, četrt na sever, do konca sveta. Vsi vetrovi so odprti Otavcem, lahko porajžajo, kamorkoli jih vleče srce, svobodna jim pot.

Preklarije je konec! Otavske družine so se porazdelile pa zagazile v rove, vsaksebi: nekatere v zapadno smer, druge se spustile na jug, tretje na sever, na vzhod, v svet, ki je tako mikav, tako blag... Jozej se spusti s Tonco na jug, Tine pelje Mojco na sever. Zbogom Otave, Bog z vami!

kdo čebljati sredi ceste, je bil to dogodek za Otave, pravo čudo. Ne, res ji ni bilo prirojeno prazno blebetanje. Ali trdovratni molk poraženih Otav ji je razoraval lice. Ako molči sama, prav, nikogar ne žali njena samota, toda da bi molčala vsa vas, to ne gre, vse ne more molčati, ne sme! In tako dolgo že, za Boga milega, razneslo ji bo živce, saj bo zblaznela! Ljudje morajo govoriti, naj se razkriče, napijejo, naj se skregajo, stepó!

Iz kuhinje je zbežala gori v izbico: a tu je bil še globlji molk, same knjige, rože, njene neme tovarišice. Bi se usedla mednje, med edine svoje? Ne, ne more več, naj ji oproste, živci so ji bolni. — Spustila se je doli v hišo. Oh, puščoba pustal! Sami mutci.

„Hišo boste raznesli!“ je dregnila. „Vsa vas je v oknih, tako se kregate!“

Nič. Naj jih boža ali usčene s psovko — vseeno. Šmonec jo je gledal top, Zihler grizel pipo, Brus gruntal v strop.

„Radi šole sem hotela vprašati. Se ne boste nič pognali? Upravitelj odreja pouk po mili volji, moške se ne zmenite, ne ganete.“

Zihler je dvignil glavo in kavsnil: „Paklenšči naj vzame šolo in Štiha in —“

„In mene, mislite reči.“ Kmet je samo nagnil kriglč. „Slepi ste in gluhi. Mar ne vidite, da se vam bodo otroci odtujili, da bodo odpadli kakor zamorjen sad... Nič ne pomišlite!“

(Dalje)

Hitlerjanci so skrili v Avstriji zlato in dragulje

„United Nation World“ je priobčil v eni izmed zadnjih številk zanimivo vest o skritem Hitlerjevem zakladu. Poročilo poudarja, da je ameriška protiobveščevalna služba maja 1946 ujela v Nemčiji bivšega Bormannovega pomočnika barona von Hummela, ko je hotel v nadškofijski palači v Salzburgu skriti zaboje cekinov. Ameriški detektivi so našli en zaboje. Zlato je bilo vredno kakih 5 milijonov dolarjev. Začela se je preiskava, v kateri so sodelovale pozneje tudi avstrijske oblasti. Ugotovili so, da so hitlerjanci aprila in maja v gozdovih in pečinah okrog vasi Altause v Avstriji skrili velikanski zaklad. Zakopavanje sta vodila esesevska generala Stefan Frölich in Artur Scheidler.

Na podlagi potrdil, ki sta jih dajala ta dva generala, je preiskava ugotovila, da so hitlerjanci med drugim skrili 50 kg cekinov, 50 zabojev po 50 kg zlata in zlatnine, dva milijona dolarjev, dva milijona švicarskih frankov, pet zabojev draguljev, dragoceno Kaltenbrunnerjevo zbirko znamk v vrednosti poldrugi milijon dolarjev, 22 zabojev zlatih zob iz koncentracijskih taborišč, „poseben akcijski fond“ Scorzinija, ki je osvobodil Mussolinija, več deset vagonov najdragocenejših preprog in gobelinov ter več zabojev zlata, dragocenosti in deviz, ki so jih nemški tajni agenti naropali v Jugoslaviji in drugih deželah. Po uradni ameriški cennitvi znaša vrednost tega skritega zaklada brez preprog in gobelinov, brez 300 kg mamil ter brez tajnih načrtov nemških znanstvenikov in konstruktorjev, nad 50 milijonov dolarjev.

Od konca leta 1945 so razni sumljivi ljudje že večkrat pokusili odnesti del Hitlerjevega zaklada. V omenjeni avstrijski vasi često pokajo puške, ponoči se pojavljajo kamioni, ki odpeljejo več zabojev, nihče pa ne ve, kam.

RAZPOROKE V AVSTRIJI

V letih od 1945 do 1950 je bilo v Avstriji 68.822 razporok, to pomeni 20% ločenih zakonov, ki so bili sklenjeni v tem času. Okoli 80% razporok je bilo zaradi kršitve zakonov, ki so bili v Avstriji ločeni leta 1950 sklenjenih 64.621 zakonov, ločenih pa 10.534. Na Koroškem je bilo leta 1950 sklenjenih 4625 zakonov, ločenih pa 592. Od 10.534 zakonov, ki so bili v Avstriji ločeni leta 1950, je bilo 290 zakonov sklenjenih pred manj kot enim letom. Po deset do dvajsetletnem zakonskem življenju je bilo 3078 ločitev. Po več kot dvajsetletnem zakonskem življenju se je leta 1950 ločilo 1186 parov.

Statistika zakonskih ločitev izkazuje, da so ločitve najbolj pogoste pri zakoncih, kjer je mož 1 do 5 let starejši od žene, kar znaša 34% vseh v letu 1950 izvršenih razporok. 21% je bilo takih, kjer je bil mož 5 do 10 let starejši kakor žena. Tretje mesto zavzemajo razporoke, kjer je mož 1 do 5 let mlajši kakor žena. Večja je starostna razlika med zakonskima, tem manj je ločitev, kar pa je pripisati predvsem temu, ker so zakoni med enako starimi številnejši.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Casometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

Razen dveh zabojev barona von Hummela so doslej zaplenili samo 150 kg zlata. Vse drugo je šlo v roke nacistov, in nihče ne ve, kam so zlato in dragocenosti odpeljali.

To najbolje potrjuje način življenja mnogih nacistov in njihovih družin. Naj omenimo samo žene in otroke velikih vojnih zločincev Franka, Baldura von Schiracha, feldmaršala Keitla in drugih, ki že šest let žive brezskrbno in razkošno življenje v letovišču Neuhausu. Tudi manjši nacistični funkcionarji so začeli znenada ustanavljati podjetja, kupovati hiše

in potovati v tujino. Zapadna Nemčija in Avstrija pa sta srečni, da jima ni treba „skrbeti“ zanje, da nihče ne sproži vprašanja njihove krivde in preiskave proti njim.

Večina hitlerjanskega zlata in dragocenosti pa gre vsekakor v tujino, in sicer prek Zeneve na Bližnji Vzhod, kamor so se zatekli največji vojni zločinci, ali pak prek Milana v Španijo in dalje v Južno Ameriko. Eno glavnih nacističnih središč je nedvomno Madrid, kjer ima Otto Scorzani, z imenom Steinberger, med špansko gospodo veliko vlogo.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Četrtek, 1. maj:

7.15 „Sprehod skozi zgodovino slovenske delavske pesni“ — 11.45 Koncert na prostem — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 18.30 Poročila od majskega praznika — 21.00 Koroški ljudski plesi.

Petek, 2. maj:

6.10 Za kmetijstvo — 8.30 Pozdrav za mesto in deželo — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Za podeželsko ženo — 11.00 Veder dopoldne — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.10 Kar si želite — 14.30 Poročila in objave, Komentarji — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Koncertna ura — 18.40 Sportna poročila — 18.45 Kmečka oddaja — 19.15 Sah kralju — 20.45 Kriminalna uganka.

Sobota, 3. maj:

6.10 Za kmetijstvo — 8.45 „Znanilci luči“ — 10.00 Šolska oddaja — 11.00 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.10 Kar si želite — 15.15 Kulturno zrcalo tedna — 16.00 Imperial-malca — 18.30 Solistična ura — 20.15 Sportna poročila.

Nedelja, 4. maj:

7.10 Duhovni nagovor. Jutranji koncert — 8.10 Kmečka oddaja — 10.00 Maša — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 16.15 Otroška oddaja — 20.20 Večerni koncert.

Ponedeljek, 5. maj:

7.15 Pestre melodije — 8.30 Pozdrav za mesto in deželo — 10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Veder dopoldne — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 13.45 Glas mladine — 16.00 Pevska ura — 20.15 Zetje, ki jih radi izpolnimo.

Torek, 6. maj:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Šolska oddaja — 11.25 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Slovenska oddaja — 15.30 Za ženo in družino — 16.00 Solistična ura — 18.30 Lepi glasovi — 18.45 Kmečka oddaja — 19.45 Velika šansa — 20.15 Opereta.

RADIO LJUBLJANA

Četrtek, 1. maj:

5.00 Prvomajski pozdrav — 11.30 Pester glasbeni spored — 14.00 Iz kulturnega življenja — 18.00 Spored veselih zvokov — 19.40 Prijetno razvedrilo.

Petek, 2. maj:

6.00 Pester glasbeni spored — 8.20 Zeleli ste — poslušajte! — 11.30 Od melodije do melodije — 13.00 Zeleli ste — poslušajte! — 15.10 Lahka glasba — 17.10 S pesmijo po naši deželi — 20.00 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.15 Lepe melodije — 21.00 „Svet v satiri in humorju“.

Sobota, 3. maj:

5.30 Pester glasbeni spored — 12.00 Operni balleti — 14.00 Iz jugoslovanskega kulturnega življenja — 15.30 Zeleli ste — poslušajte! — 16.00 Če želite biti kritik... — 17.30 Partizanski spomini — 18.00 Urednikova beležnica in pionirska pošta — 18.30 Slovensko narodno glasbo izvajajo „Veseli godci“ in ženski vokalni kvintet — 20.00 O športu in športnikih — 20.15 45 veselih minut — 21.00 Zabavni zvoki.

Nedelja, 4. maja:

6.00 Pester glasbeni spored — 10.00 Dopoldanski koncert orkestralne glasbe — 11.00 Od pravljice do pravljice — 12.15 Ženski vokalni tercet poje slovenske narodne pesmi — 13.10 Zeleli ste — poslušajte! — 15.30 Za naše kmetovalce — 17.15 Promenadni koncert — 18.15 Domače za ples in dobro voljo — 19.10 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana — 22.15 Plesne melodije.

Ponedeljek, 5. maja:

5.00 Pester glasbeni spored — 13.00 Jezikovni pogovori — 14.00 Pregled knjižnega trga — 14.10 Od melodije do melodije — 15.30 Šolska ura za nižjo stopnjo — 19.40 Zabavna glasba — 20.00 Iz novel.

Torek, 6. maja:

5.00 Pester glasbeni spored — 6.05 Gospodinjski nasveti — 11.00 Šolska ura za nižjo stopnjo — 11.30 Šolska ura za višjo stopnjo — 13.00 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 14.00 Igra Valski kvintet, pojeta Rezika Koritnik in Sonja Hočvar — 14.30 Filmske melodije — 18.30 Zabavne melodije — 20.00 Radijska univerza — 20.15 Zeleli ste — poslušajte!

RADIO SCHMIDT

„hiša malega človeka“

Radio-aparati za vsakogar (obroki po dogovoru) elektro material, žarnice za domačo uporabo in prodajo Moderna reparaturna delavnica Studijo za snemanje na plošče.

Celovec, Bahnhofstrasse 22, Tel. 29-48

KINO-PREDSTAVE

CELOVEC

Carinthia

Od 2. do 8. maja:

Mississippi-Express (barvni film)

Peterhof

Od 2. do 5. maja:

Die Menschenfalle

Od 6. do 8. maja:

Die rote Schlucht (barvni film)

KRIVA VRBA

3. in 4. maja:

Blutige Diamanten

Elektro, bencin in Diesel-motorje v vseh velikostih dobite najcenejše v Vašem domačem podjetju

J. LOMSCHEK. Zaloga gospodarskih strojev, koles in šivalnih strojev.

Zagorje-St. Lipš, pošta Dobrla ves

Ugodni plačilni pogoji. Rabljeni motorji po najnižji ceni.

Najlepše darilo za
MATERINSKI DAN
torbe za dame, denarnice usnje in
NYLON — kupite pri
Lederwaren MARKETZ
Celovec, Bahnhofstr. 16

Protovit
HITRO PITANJE SVINJ
Naši
strokovni zastopniki
vam dajo potrebna pojasnila.
Obrat za posebna kmila.
Zastopstvo:
Leopold Augustin
DRVESA VES — PLIBERK

Friedrich Jungbauer

O. H. G.

veletrgovina z živili

Osrednja poslovalnica:

CELOVEC, 10.-Oktoberstrasse 28

tel. 17-73 in 33-26

PODRUŽNICE:

VELIKOVEC,

Hauptplatz 144, tel. 28

FELDKIRCHEN,

Gerichtsgebäude, tel. 38

WOLFSBERG,

Rifzing 48, tel. 370

VSE POLJEDELSKE STROJE

kosilnice
mlatilnice
čistilnice za žito
slamozniznice
sadne stiskalnice
Diesel-motorje
kakor tudi:
mlečne centrifuge
stroje za surovo maslo
mline
za moko in zdrob
grablje za
konjsko vprego
izruvače za krompir
gnojnične črpalke
električne plotove za pašnike
električne motorje itd.
šivalne stroje, rabljene že od 750.— šil.
naprej — bencinske motorje (generalno
reparirane!)

dobavlja najugodnejše

MAKS TRAUN

PLIBERK-BLEIBURG

Kumeschgasse 14

Glavno zastopstvo AGRIA-univerzalnih strojev za košnjo, žetev, oranje, okopavanje in tovorjenje do 400 kg z 20 km brzine.

Zamenjam ali vzamem v račun rabljene bencin- in Diesel-motorje.

TUDI TVOJE POTREBŠČINE KRIJE

KONSUM

CELOVEC

KUPUJ **GOC** LASTNE PRODUKTE